

HRVATSKO INFORMACIJSKO I DOKUMENTACIJSKO DRUŠTVO
CROATIAN INFORMATION AND DOCUMENTATION SOCIETY

HID - Drobilica

Godina VI, kolovoz 2009, br. 4

UDK 0+061

ISSN 1845-4569

Izdvajamo

Mala ulaganja u
informacijsku
sigurnost
str. 3

Arhivi i NLO
str. 4

Arhivi, knjižnice, muzeji:
izmjene i dopune zakona

str. 2

Budimo sigurni
str. 6

Online objava članaka
prije tiskanog broja
časopisa

str. 5

Sadržaj

Arhivi, knjižnice, muzeji - izmjene i dopune zakona.....	Str. 2
Mala ulaganja u informacijsku sigurnost	3
Izborna skupština Zagrebačkog arhivističkog društva.....	4
Arhivi i NLO.....	4
Online objava članaka prije tiskanog broja časopisa.....	5
Budimo sigurni.....	6
Onlinenewspapers.com.....	6

HID-Drobilica

Izlazi dvomjesečno

Kontakt e-mail: ivo.tokic@ina.hr

HID

Hrvatske bratske zajednice 4, 10000 Zagreb, Hrvatska

Arhivi, knjižnice, muzeji - izmjene i dopune zakona

Hrvatski sabor je na sjednici 22. svibnja, odnosno 5. lipnja 2009. donio izmjene i dopune zakona o muzejima, arhivima i knjižnicama. Sukladno izmjenama i dopunama:

- muzeje kao ustanove mogu osnovati domaće i strane pravne i fizičke osobe,
- specijalizirane i privatne arhive mogu osnovati domaće i strane pravne i fizičke osobe,
- samostalne knjižnice mogu osnovati i druge domaće i strane pravne i fizičke osobe,
- ravnateljem muzeja može biti imenovana osoba koja ima završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij i najmanje pet godina rada u muzejskoj struci, kao i osoba koja je stekla visoku stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, br. 123/03., 198/03., 105/04., 174/04. i 46/07.) te je istaknuti i priznati stručnjak na području kulture s najmanje deset godina rada u kulturi,
- za ravnatelja arhiva može se imenovati osoba koja ima završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, kao i osoba koja je stekla visoku stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, br. 123/03., 198/03., 105/04., 174/04. i 46/07.), te položen stručni ispit iz arhivske struke, objavljene vrijedne stručne ili znanstvene radove i odlikuje se stručnim, radnim i organizacijskim sposobnostima,
- za glavnog ravnatelja može se imenovati osoba koja ima završen diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, kao i osoba koja je stekla visoku stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, br. 123/03., 198/03., 105/04., 174/04. i 46/07.) i koja je objavila istaknute stručne ili znanstvene radove. Za ravnatelja razdjela može se imenovati osoba koja ima završen diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, kao i osoba koja je stekla visoku stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i najmanje pet godina rada u knjižničarskoj struci. Ravnateljem samostalne knjižnice može biti imenovana osoba koja ima završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij knjižničarskog usmjerenja, kao i osoba koja je stekla visoku stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i najmanje pet godina rada u knjižničarskoj struci,
- osobe koje na dan stupanja na snagu Zakona obavljaju stručne poslove u muzejima te muzejima, galerijama i zbirnkama unutar ustanova i drugih pravnih osoba, nastavljaju s radom u svojim stručnim zvanjima stečenima prema odredbama zakona i drugih propisa koji su bili na snazi do donošenja Zakona,
- osobe koje se zapošljavaju u muzejima te muzejima, galerijama i zbirnkama unutar ustanova i drugih pravnih osoba, a koje su stekle visoku, odnosno višu stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, imaju sva prava iz Zakona o muzejima kao i osobe koje su završile odgovarajuću razinu obrazovanja prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (»Narodne novine«, br. 123/03., 198/03., 105/04., 174/04. i 46/07.),
- stručne poslove u arhivima obavlja stručno osoblje u zvanjima: arhivski tehničar, viši arhivski tehničar, arhivist, viši arhivist i arhivski savjetnik, kao i njima odgovarajuće osoblje u konzervatorskoj i restauratorskoj struci, reprografiji i mikrografiji, te zaštiti audiovizualnog i filmskog arhivskog gradiva. Osobe koje na dan stupanja na snagu ovoga Zakona obavljaju stručne poslove u arhivima nastavljaju s radom u svojim stručnim zvanjima stečenima prema odredbama zakona i drugih propisa koji su bili na snazi do donošenja ovoga Zakona,
- ravnatelji i osobe koje se zapošljavaju u arhivima, a koje su stekle visoku, odnosno višu stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, imaju sva prava iz Zakona o arhivskom gradivu i arhivima kao i osobe koje su završile odgovarajuću razinu obrazovanja prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju,
- stručne poslove u knjižnicama, samostalnim i u sastavu, obavljaju pomoćni knjižničari, knjižničari, diplomirani knjižničari, viši knjižničari i knjižničarski savjetnici. Osobe koje na dan stupanja na snagu ovoga Zakona obavljaju stručne poslove u knjižnicama, samostalnim i u sastavu, nastavljaju s radom u svojim stručnim zvanjima stečenima prema odredbama zakona i drugih propisa koji su bili na snazi do donošenja ovoga Zakona,
- ravnatelji i osobe koje su stekle visoku, odnosno višu stručnu spremu sukladno propisima koji su bili na snazi prije stupanja na snagu Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, imaju sva

prava iz Zakona o knjižnicama kao i osobe koje su završile odgovarajuću razinu obrazovanja prema Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

Propisi su objavljeni u Narodnim novinama br. 65 i 69 iz 2009. godine, a mogu se vidjeti na <http://www.nn.hr>.

Živana Hedbeli

Osvrt

Mala ulaganja u informacijsku sigurnost

Istraživanje konzultantske kuće Deloitte pokazuje da je polovica tvrtki iz područja tehnologije, medija i telekomunikacija (TMT) u 2008. godini izdvojilo manje od 3% proračuna za sigurnosne sustave. U odnosu na prethodnu godinu, samo 5% tih tvrtki povećalo je svoja ulaganja u informacijsku sigurnost za više od 15%. Ovogodišnji rezultati pokazuju da razina IT sigurnosti u svijetu značajno zaostaje za prošlogodišnjom. Samo mali dio (6%) ispitanika obuhvaćenih istraživanjem posvećuje oko 7% ukupnog budžeta za IT sigurnost. Riječ je o značajnom smanjenju u odnosu na prošlu godinu, kad je takav postotak izdvajalo čak 36% kompanija.

U pet najčešćih oblika narušavanja informacijske sigurnosti možemo ubrojiti napade putem e-maila, postupke zaposlenika, računalne viruse, spyware te phishing/pharming programe. Istraživanje pokazuje da su prijetnje koje dolaze iz same tvrtke podjednake, a možda čak i veće, od onih izvanjskih. Tri četvrtine ispitanika navodi kao ključni uzrok sigurnosnih propusta "ljudsku grešku", dok iza nje slijede procesi i tehnologija.

Valja napomenuti da 54% tvrtki ima razvijenu strategiju upravljanja informacijskom sigurnošću, a 65% ih zapošljava menadžera za provedbu sigurnosnih programa. Najčešće inicijative poduzete u svrhu poboljšanja sigurnosti tijekom protekle godine bile su: kontrola pristupa i upravljanje osobnim podacima, infrastrukturna poboljšanja, edukacije na temu sigurnosti, razvijanje sustava oporavka nakon eventualne katastrofe izazvane probojem sigurnosti te, naposljetku, provjere usklađenosti sa sigurnosnim regulativama. S druge strane, samo je 19% tvrtki razvilo i procedure mjerenja informacijske sigurnosti.

Informacijsku sigurnost sve više ugrožava upravo ono što se smatralo najvećom prednošću razvitka informacijsko-komunikacijskih tehnologija: mobilnost zaposlenika i mogućnost rada od kuće ili s bilo kojeg mjesta odakle se može spojiti na internet. Mediji nerijetko izvještavaju o slučajevima krađe ili gubitka prijenosnih računala u kojima su bile pohranjene velike količine povjerljivih podataka. Podjednako velik izazov za sigurnost TMT tvrtki predstavlja sve veći outsourcing dijela poslovnih operacija, kojim se uključuje velik broj poslovnih partnera, vanjskih dobavljača i neovisnih stručnjaka. No iako informacijska sigurnost više od polovice TMT tvrtki ovisi i od sigurnosnih mjera drugih kompanija, samo 22% povremeno testira svoje partnere.

Zaštita podataka o klijentima poseban je problem. Tvrtke danas raspolažu velikom količinom osjetljivih podataka o svojim klijentima, poput osobnih podataka, podataka o prijašnjim kupovinama, ponašanju na internetu, brojeva kreditnih kartica i drugog. Gubitak ili zlouporaba takvih podataka može imati velike posljedice po klijente, izložiti tvrtku riziku od tužbi te prouzročiti golemu štetu za reputaciju i brand. Stoga ne čudi da je čak tri četvrtine tvrtki pokrenulo program zaštite privatnosti podataka klijenata. Međutim, s obzirom da ih svega 32% sistematizira popise osobnih podataka klijenata, postavlja se pitanje kako mogu zaštititi nešto što ni ne znaju da imaju ili gdje se nalazi.

Za tvrtke bi bilo potrebno povećati razinu sigurnosti integriranjem virtualne i fizičke sigurnosti. Uprave tvrtki bi informacijsku sigurnost trebale sagledavati kao problem koji se tiče ukupnog poslovanja, a ne samo njihovog informatičkog odjela, zaključuju u Deloitteu.

Pripremio Ivo Tokić

Izborna skupština Zagrebačkog arhivističkog društva

U četvrtak, 9. srpnja 2009. godine, u prostoru čitaonice Državnog arhiva u Zagrebu održana je izborna skupština Zagrebačkog arhivističkog društva (ZAD-a). Zagrebačko arhivističko društvo (ZAD) osnovano je 12. siječnja 1998. godine odlukom Zbora Hrvatskog arhivističkog društva - Ogranka Zagreb. Djelatnosti ZAD-a su: razvijanje svijesti o arhivskom gradivu kao kulturnom dobru i vrijednoj imovini - izvoru informacija, popularizacija arhivske struke, poticanje i pomaganje obrazovanja i stručnog usavršavanja, promicanje zaštite interesa struke, organiziranje stručnih skupova, izložbi i drugih oblika stručnog djelovanja, objavljivanje stručnih i drugih publikacija iz područja djelatnosti Društva te suradnja sa srodnim društvima i organizacijama u zemlji i inozemstvu.

Na skupštini je prezentirano izvješće o radu i financijsko izvješće Društva, koje je ukratko izložila predsjednica Društva Branka Molnar. Iz izvješća treba naročito istaknuti organiziranje *Zagrebačkog arhivskog dana*, stručnog skupa na kojem su uz članove ZAD-a, sudjelovali i kolege iz Hrvatske, Slovenije, Italije i Bosne i Hercegovine. U izvještajnom razdoblju organizirana su dva Zagrebačka arhivska dana, 25. studenog 2006. na temu *Dostupnost informacija: zakonski okvir i stvarna praksa*, i 29. studenog 2008. na temu: *Informacije i informativnost – arhivisti i dokumentalisti s podnaslovom: Sinergija informacijskih stručnjaka u unapređenju poslovanja*. Oba skupa održana su u prostoru čitaonice Državnog arhiva u Zagrebu. Program oba skupa može se pogledati na adresi: <http://www.daz.hr/zad/>.

U 2007. godini Društvo je, u suradnji s Državnim arhivom u Zagrebu, objavilo monografiju *Zagrebačka enciklopedija Ivana Ulčnika* u nakladi od 300 primjeraka.

Trenutno je u planu rada Društva objavljivanje knjige *Politička promatranja i doživljaji bivšeg bana Pavla baruna Raucha*, promocija koje bi se trebala održati u studenom ove godine.

Najvažniji dio ove skupštine svakako je bio izbor novog Upravnog i Nadzornog odbora Društva. U Upravni odbor ušli su sljedeći članovi Društva: za predsjednicu je izabrana Branka Molnar, za dopredsjednika Josip Špacir, za tajnicu Mihaela Topolovec Rozga. U Nadzorni odbor ušli su Marinko Vuković, Živana Heđbeli i Katarina Horvat.

Na skupštini je prihvaćen prijedlog o osnivanju priručne knjižnice Društva. Knjižnica bi se nalazila u prostoriji u Državnom arhivu u Zagrebu, Opatička 29, a sadržavala bi stručnu literaturu s područja arhivistike, informacijskih znanosti i dr., koju su članovi Društva sakupili donacijama knjiga. Odlučeno je i da popis knjiga bude dostupan i na Internetu, kako bi se proširio krug mogućih korisnika ove knjižnice. Skupština je završena prigodnim domjenkom.

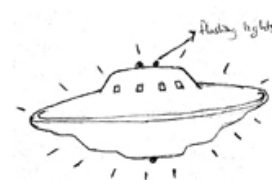
Katarina Horvat i Branka Molnar

Publikacije

The National Archives News: Arhivi i NLO

Prosječni se hrvatski (regionalni) informacijski stručnjak zasigurno pita kakva je, ako i postoji ikakva, veza između baštinskih ustanova i neidentificiranih letećih objekata. Naizgled nikakva, jer je jedno znanost (ili barem to želi biti), a drugo spada u „zonu sumraka“. No, kolovoški broj biltena News koji donosi novosti engleskog državnog arhiva još je jednom pokazao kako arhivsko gradivo tretiraju i prezentiraju „majstori“, kao i istinsku širinu shvaćanja i razumijevanja struke čija je zadaća davati informacije o i iz gradiva. U kolovozu ove godine javnosti je postalo dostupno gradivo koje sadrži više svjedočanstava o bliskim susretima, satelitima, neidentificiranim svjetlima i sl. u razdoblju od 1981. do 1996. g. na području Velike Britanije.

Arhiv je olakšao on-line uporabu dokumenata preglednim i jasnim uputama, te relevantnim informacijama i objašnjenjima, od punog naziva kratice do popisa bibliografije i srodnih web-stranica. Više na <http://www.nationalarchives.gov.uk/>, dok registrirani članovi više informacija mogu potražiti na <http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/ufos/aug-2009-highlights-guide.pdf>.

Sketch of a UFO made by a witness. Catalogue reference DEFE 24/1963 p53

Živana Heđbeli

Online objava članaka prije tiskanog broja časopisa

Učestalost izlaženja znanstvenih časopisa je različita. U našoj sredini časopisi su najčešće godišnjaci, polugodišnjaci, kvartalni ili dvomjesečnici. Istina imamo i par mjesečnika, dok je polumjesečnik ili tjednik nepoznat u znanstvenoj publicistici Hrvatske. Pojedini broj nekog časopisa donosi nekoliko ili čak i nekoliko desetaka znanstvenih–stručnih i drugih priloga. Manje više opće je poznato, da redakcija nekog časopisa ne može objaviti neki pristigli rukopis bez recenzentskog postupka, dorade, lekture, tehničkog uređivanja i sl. Taj redakcijski posao može potrajati i po nekoliko mjeseci. Kad je neki rukopis konačno spreman za objavljivanje, mora sačekati da su svi prilozi za slijedeći broj spremni, te gotov broj može ići u tiskaru. Naravno redakcija mora paziti i na uobičajenu frekvenciju izlaženje vlastitog časopisa.

Ovom uhodanom tehnikom publiciranja nitko nije previše zadovoljan, najmanje autori i čitatelji. Autori bi voljeli da su im radovi objavljeni u što kraćem roku, dok čitatelji žele čitati što prije o novim spoznajama iz svijeta znanstvenih istraživanja. Ipak, nešto se može uraditi da se malo skрати vrijeme od predaje rukopisa do publiciranja pojedinog rada. Redakcije mogu online objaviti radove tjednima ili mjesecima prije objavljivanja radova u tiskanom obliku.

To je u razvijenom svijetu već uobičajena praksa. Za istu stvar koriste se različiti nazivi kod različitih izdavača.

- Izdavač Springer ovakvo publiciranje naziva *Online First* <http://www.springer.com/e-content?SGWID=0-113-6-99044-0> . Springerovi časopisi će na ovaj način online objaviti radove, s time da će svaki takav prilog imati zasebno polje “Published online: “ (gdje se upisuje datum kada je taj članak objavljen u rubrici Online First). Ovi radovi još nemaju paginaciju iz časopisa, (ali su u konačnoj formi, ispravke se rade samo s klasičnim Erratum bilješkama) ali svaki rad već ima vlastiti DOI (Digital Object Identifier, o DOI vidjeti više u HID Drobilici broj1 iz 2009. http://www.hidd.hr/drobilice/2009/Drobilica-br1_2009.pdf). Oznaka DOI omogućava da se tako publicirani rad citira i bez da znamo konačnu paginaciju. Kada se slijedeći broj nekog Springerovog časopisa pojavi u cjelini (na papiru i online) sa radovima koji su prije bili u “Online First” rubrici, ti radovi se miču iz te rubrike i umjesto njih dolaze novi prilozi.
- AHA časopisi (American Heart Association) <http://www.ahajournals.org/> za sličnu tehniku koriste naziv *Publish Ahead of Print* – naziv časopisa – *Online First*, primjerice *Publish ahead of print - Hypertension - Online first*.
- Molecular Cancer Research <http://mcr.aacrjournals.org/content/early/recent> također koristi termin *OnlineFirst*.
- Elsevier koristi termin *In press* za istu svrhu, a referenca ima ovakav izgled:
 - The design of polyvalent scaffolds for targeted delivery; *In Press, Accepted Manuscript, Available online 11 July 2009*; David Vance, Jacob Martin, Sanket Patke, Ravi S. KaneNjihovo objašnjenje glasi:
 - *Note to users: The section "Articles in Press" contains peer reviewed accepted articles to be published in this journal. When the final article is assigned to an issue of the journal, the "Article in Press" version will be removed from this section and will appear in the associated published journal issue. The date it was first made available online will be carried over. Please be aware that although "Articles in Press" do not have all bibliographic details available yet, they can already be cited using the year of online availability and the DOI as follows: Author(s), Article Title, Journal (Year), DOI.*
- *Advance Articles* je termin korišten od strane Royal Society of Chemistry, vidi npr. <http://www.rsc.org/Publishing/Journals/AN/Article.asp?Type=AdvArticle>. Uz to oni imaju dodatno polje pod nazivom “First published on the web:”.
- *Articles ASAP (As Soon As Publishable)* je naziv za istu praksu kod ACS – American Chemical Society.
- Časopisi iz obitelji Nature http://www.nature.com/authors/author_services/about_aop.html imaju termin *Advance Online Publication (AOP)* .
- British Medical Journal (BMJ) <http://resources.bmj.com/bmj/authors/online-first> koristi termin *Online First* slično Springeru.

Autoru ovih redaka je najbliži naziv Online First i našim redakcijama preporuča taj termin.

Naše redakcije većinom nisu još uvele svoje časopise u DOI sustav. *Bez oznake DOI radovi se ne smiju publicirati kao Online First ako nemaju konačnu paginaciju.* Naime mora se osigurati jednoznačnost za citiranje objavljenih radova. U našim uvjetima, kada redakcije muku muče s osiguranjem sredstava za tiskarske troškove, online objava članaka prije tiskanog broja časopisa može osigurati barem redovitost izlaženja.

Zanimljivi sadržaji na Internetu

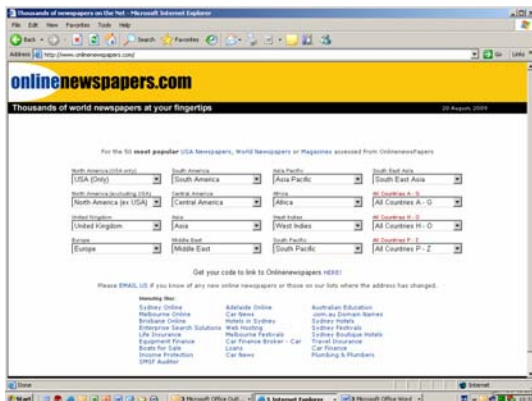
Budimo sigurni

Portal *Budimo sigurni* donosi vijesti i korisne podatke vezane za osobnu i poslovnu sigurnost. Osim ozbiljnijih tema i praktičnih savjeta kako zaštititi sebe i svoju imovinu kao i poslovanje tvrtke, portal donosi i neke zabavnije sadržaje vezane u problematiku sigurnosti, poput popisa 10 naj... atentata, špijuna ili najglupljih pljački. Adresa portala je <http://www.budimo-sigurni.com/>.

Ivo Tokić

Onlinenewspapers.com

Na adresi <http://www.onlinenewspapers.com/> nalazi se stranica *Onlinenewspapers.com* koja donosi veze na brojne novine širom svijeta. Odabirom zemlje dolazi se na stranicu na kojoj je ponuđen niz naslova novina iz te zemlje zajedno s vezama na njihove stranice.

Ivo Tokić

Poštanski sandučić za komentare i prijedloge čitatelja

Poštovani čitatelji,

e-mail adresa uredništva: ivo.tokic@ina.hr

Želimo čuti što mislite o našem glasilu, vaše prijedloge čega bi trebalo biti više, a čega manje, kako bi nam pomogli da budemo korisniji.

Uredništvo

HID-Drobilica
Glavni urednik : mr.sc. Ivo Tokić, tel. 01/2381-624, e-mail: ivo.tokic@ina.hr
Članovi uredništva: mr.sc.Tibor Tóth, dr.sc. Živana Hedbeli, Marina Mayer, mr.sc.Daniela Sraga, mr.sc. Irena Pilaš
HID
Hrvatske bratske zajednice 4, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: +385 1 3722 643; faks: +385 1 3722 630 <http://www.hidd.hr>
Matični broj: 0513814
Žiro račun: 2340009-110007285